

МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЕКТАМИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

У статті запропоновано використання методу якісних структур для розробки концепції оцінки і добору пріоритетних проектних рішень регіонального економічного розвитку. Визначені складові технології розробки і реалізації системи управління проектами на рівні аспектів організації, функціонування і зв'язку. Запропонована організаційно-економічна система, що спроможна забезпечити трансформаційні перетворення економічної системи регіонального рівня.

Предложено использование метода качественных структур для разработки концепции оценки и выбора приоритетных проектных решений регионального экономического развития. Определены основные этапы технологии разработки и реализации системы управления проектами на уровне аспектов организации, функционирования и связи. Предложенная организационно-экономическая система способна обеспечить трансформационные преобразования экономической системы регионального уровня.

In clause use of a method of qualitative structures for development of the concept of an estimation and choice of the priority design decisions of regional economic development is offered. The basic stages of technology of development and realization of a control system of the projects at a level of aspects of organization, functioning and communication are determined. The offered economic system is capable to ensure the transformation of economic system of a regional level.

В економічній літературі останнім часом активно дискутуються питання стосовно оцінки економічної доцільності проектних рішень [1–3]. І дійсно це ключова задача під час прийняття управлінських рішень стосовно доцільності інвестування коштів і впровадження проекту на підприємстві. Незважаючи на це, оцінка ефективності вкладень на реалізацію проекту насправді здійснюється або інтуїтивно, або взагалі не здійснюється. З одного боку це пов'язано з небажанням витратити значні кошти на проведення детального попереднього аналізу, а з іншого боку, присутня значна доля недовіри до отриманих результатів таких досліджень. Ці проблеми беруть витоки з одного джерела, а саме з відсутності зрозумілих і надійних методик оцінки ефективності проектних рішень.

Особливо актуальною цю проблему можна вважати для інноваційних проектів, які здатні утворити конкурентні переваги підприємства на ринку. Але саме інноваційні проекти в силу своєї ризикованості потребують розробки і використання специфічних методів їх оцінки.

Аналіз існуючих моделей дозволив зробити такі висновки:

– все різноманіття підходів до оцінки проектів можна поділити на дві групи: фінансові підходи, і змішані, що включають як фінансову так і не фінансову складові;

– фінансовий підхід зорієнтований на оцінку ефектів, які можна обчислити у грошовому еквіваленті. Для інноваційних проектів практично неможливо на прийнятному рівні точності кількісно визначити всі можливі наслідки його майбутнього впровадження;

– змішаний підхід припускає наявність не фінансових ефектів, тобто оцінка стає всебічною за рахунок застосування якісних показників оцінки проектного рішення;

– оцінка проектів, як правило, виконується на момент вибору вже готової до реалізації бізнес-ідеї. Інноваційні проекти обираються на початковій стадії формування сутності новації;

– методики або певною мірою, або зовсім не враховують фактори ризику і невизначеності, що притаманні прийняттю інноваційних рішень. Оцінка інноваційних проектів не можлива без урахування ризику і невизначеності зовнішніх і внутрішніх обставин і ситуацій.

Таким чином, для врахування особливостей інноваційної діяльності існує потреба уточнення концепції оцінки і добору пріоритетних проектних рішень. Для цих цілей пропонується використання методу якісних структур, загальна схема реалізації моделі якого наведена на рис. 1.

Згідно з методом якісних структур система управління інноваційними проектами на регіональному рівні повинна включати три аспекти свого розвитку: аспект організації, аспект фун-

кціонування і аспект зв'язку. Для того щоб ці аспекти могли утворити цілісну систему необхідно мати так званого координатора у вигляді спеціально утвореного територіального центру, призначеного для організації узгодженого розвитку і взаємодії всіх аспектів системи управління проектами.

Рис. 1. Система управління проектами

Аспект організації забезпечує утворення інституціонального і інформаційного простору, необхідного для побудови структурних підрозділів, відповідальних за формування і актуалізацію територіальної інформаційної бази відносно інноваційної діяльності суб'єктів господарювання, розташованих в межах підлеглої території.

Аспект функціонування призначений для визначення пріоритетних інноваційних проектів за допомогою спеціальної системи їх оцінки і селекції із множини зафіксованих в інформаційній базі системи управління проектами. Основна мета аспекту функціонування – кількісно оцінити наслідки впровадження проекту і порівняти їх з необхідними для його реалізації витратами.

Аспект зв'язку призначений для репродукування відібраних проектів на підприємствах регіону, які потребують відповідних змін і готові нести витрати на свій інноваційний розвиток. Таким чином регіональні суб'єкти господарювання отримують доступ до інформаційної бази інноваційних проектів. Вони користуються нею не тільки як споживачі інновацій, їх власні проекти можуть поповнювати існуючу базу і таким чином розповсюджуватися в межах керованої території. Безумовно, з точки зору трансферу проектів, доцільно розглядати так звані дифузні інновації, здібні до репродукування.

Відсутність одного з аспектів або недостатня його розвиненість призводить до руйнування системи з відповідними наслідками.

Інноваційний процес може бути ефективним тільки за умови цілеспрямованого стимулювання інноваційної діяльності з боку держави,

тому що загальні вигоди від проведення інновацій значно перевищують ті, на які розраховують інноваційні підприємства. Перевищення загальних вигод над власними пояснюється створенням позитивних побічних ефектів, що виникають внаслідок інноваційної діяльності підприємств. Вони відчуваються, насамперед, на регіональному рівні.

Децентралізація загальних функцій управління економікою сучасної України обумовлює посилення відповідальності регіонів за стан і розвиток розміщеного на їхній території інноваційного потенціалу. Тому доцільною й актуальною стає задача створення на регіональному рівні системи підтримки інноваційних рішень (СПП), схема якої наведена на рис. 2.

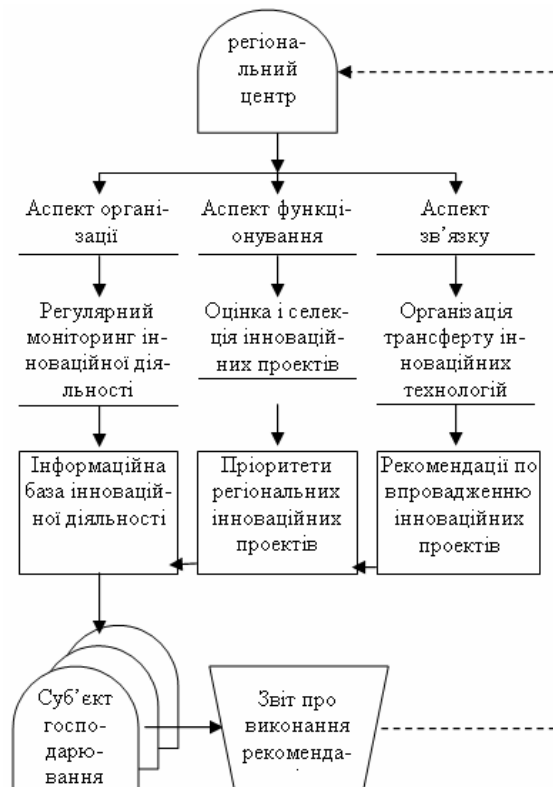

Рис. 2. Схема технології розробки і реалізації системи індикативного управління

До складу СПП в першу чергу повинні ввійти:

- на рівні аспекту організації - підсистема регулярного моніторингу потоків технологічної і комерційної інформації відносно інноваційного середовища, за допомогою якої створюється емпірична інформаційна база для аналізу поточного стану і подальшої селекції інновацій;
- на рівні аспекту функціонування – модель оцінки і селекції інновацій;
- на рівні аспекту зв'язку – регіональна підсистема інформаційної підтримки трансферу технологій, що дозволить використовувати вже накопичені запаси науково-технічних знань регіону, що

за різних причин ще не знайшли практичного застосування і репродукувати інноваційні рішення.

Пропонується наступна технологія розробки і реалізації системи управління інноваційними регіональними проектами. У регіональному координаційному центрі завдяки регулярному моніторингу інноваційної діяльності формується інформаційна база. Після її обробки, враховуючи регіональні пріоритети, здійснюється оцінка і селекція проектів, ефективних з точки зору розробки і реалізації на підприємствах регіону. Для відібраних проектів розробляються рекомендації по їх впровадженню шляхом організації трансферу інноваційних технологій.

Важливим етапом системи управління проектами є організація зворотного зв'язку. Для цього передбачається обов'язковий облік виконання рекомендацій з метою зміни пріоритетів управління по кожному підприємству, учаснику системи.

Управління інноваційною діяльністю на регіональному рівні можливо тільки за умов використання сучасних інформаційних технологій (ІТ технологій), що дозволяють у реальному масштабі часу ефективно збирати, аналізувати, оцінювати якість інноваційного середовища і своєчасно реагувати на його зміни адекватними рішеннями добору і селекції проектів. При чому слід зазначити, що ІТ технології впливають на регіональні суб'єкти господарювання перш за все з управлінської і стратегічної точок зору, а не тільки змінюють технологію бізнес процесів. Сьогодні ІТ технології забезпечують: прозорість; мобільність; персоналізацію процесу прийняття рішень; можливість інтеграції і кооперування зусиль всіх суб'єктів по управлінню бізнес-процесами.

У сьогоднішній гіперконкурентній економіці інформаційні технології важливі, але вже недостатні для створення переваги в глобальному форматі. ІТ технології допомагають, але саме творчі індивідууми створюють унікальні ідеї, що складно скопіювати і які затребувані, а потім передають ці ідеї у виробництво. Щоб стимулювати інновації потрібно відібрати висококваліфікованих спеціалістів – експертів; створити атмосферу, яка б сприяла творчості і самоорганізації, і за допомогою ІТ технологій організувати можливість використання знань, досвіду та інтуїції експертів для створення ефективного інноваційного середовища.

Таким чином, СППР – це організаційна форма автоматизації і водночас оригінальна технологія прийняття рішень. Її опис доцільно починати з визначення функцій суб'єктів процесу прийняття рішень, якими є особа, що приймає рішення (ОПР), експерти і аналітик.

ОПР реалізує функції цілеутворення і організації впровадження прийнятого рішення. Його дії визначаються відповідальністю за результати

впровадження рішень, він є розпорядником ресурсів економічної системи. Функція цілеутворення принципово не піддається повній автоматизації, оскільки ОПР виступає носієм інформації (знань) відносно цілей функціонування економічної системи. СППР може тільки облегшити для ОПР процес структурування і формалізації цілей в межах обраної технології автоматизації прийняття рішень. Функція впровадження рішень пов'язана зі СППР опосередковано. Для неї можлива автоматизація зворотного зв'язку, тобто оцінка наслідків і організація навчання СППР. Ці дії стають актуальними тільки при багаторазовому режимі прийняття рішень. Тому можна зробити висновок про неможливість повного виключення ОПР із процесу прийняття інноваційних рішень.

Експерт (представницька група експертів), як спеціаліст визначеної предметної області, виступає носієм і джерелом знань про закономірності її розвитку. Автоматизація експертних функцій спрямована на розробку бази знань (БЗ) прийняття рішень і відповідних систем управління (СУБЗ) в межах теорії експертних систем.

Аналітик, як консультант з методів і техніки прийняття рішень, здійснює вибір і реалізацію адекватного механізму перетворення доступних знань у рішення. Автоматизація функцій аналітика провадиться у напрямку розробки пакетів програм методів прийняття рішень. Але формальний механізм добору методів до наявної проблемної ситуації, на жаль, відсутній, що не дозволяє повністю автоматизувати функції аналітика і дещо погіршує ефективність роботи ОПР.

Загальною для всіх суб'єктів процесу прийняття рішень є функція взаємодії і обміну знаннями. Ключовим моментом цього процесу є затвердження єдиного і зрозумілого для всіх учасників формату взаємодії. Вирішення цієї задачі забезпечує діалоговий процесор.

Таким чином, одним з основних напрямків дійсного перетворення інноваційної діяльності у стратегічний фактор економічного розвитку регіону є розробка організаційно-економічної системи управління проектами.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Захарченко В. И. Экономический механизм процесса нововведений / Под ред. Продиуса И. П. – Одесса: АОЗТ «ИРЭНиТ», 1999. – 200 с.
2. Попович О. С. Стан формування цілісної системи пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки в Україні // Проблеми науки. 2002. – № 7 – С. 31–35.
3. Добров Г. М. Экспертные оценки в научно-техническом прогнозировании / Г. М. Добров, Ю. В. Ершов, Е. И. Левин и др. – К.: Наук. думка, 1974. – 160 с.

Надійшла до редколегії 30.06.06.